

Kieli ja valta (KiVa): Kielelliset keinot vallankäytössä, propagandassa ja manipulaatiossa

Johdanto työpajaan (Kieli ja valta (KiVa)): Sodan puheet

Sonja Dahlgren (Helsingin yliopisto)

Tutkin esitelmässäni, minkälaista kieltä sodanaikaisessa kommunikaatiossa esiintyy. Millaisia piirteitä on esimerkiksi ollut kannustuspuheilla, jotka motivoivat pelokkaita nuoria miehiä taisteluun? Aineistoni kumpuaa suurelta osin toisen maailmansodan ja Suomen sotien retoriikasta: kyse on useimmiten puolustajan näkökulmasta. Puolustaja haluaa säilyttää itsenäisyytensä, mutta yleisemminkin vapauden tärkeys tuntuu korostuvan läntisissä (demokraattisissa) kulttuureissa niin vahvasti, että se on lainautunut jopa fiktion (*Taru sormusten herrasta*, *Braveheart* jne.). Aihe näyttää olevan suoraa jatkumoa antiikin kannustuspuheista, jotka kehottavat kansalaisia sotimaan itsenäisyyden säilyttämisen vuoksi (ks. Hansen 1993). Demostheneen kielenkäyttö *Filippolaisissa puheissa* pyrkii sanastomanipuloinnilla ohjaamaan kansalaiset sotaan nousevaa suurvaltaa Makedoniaa vastaan:

“Milloin, ateenalaiset, ryhdytte vaadittaviin tekoihin? Mitä te odotatte? Pakkoa, oletan. - - - Omasta puolestani uskon, että vapaalle kansalle ei ole suurempaa pakkoa olemassa kuin häpeä heidän asemastaan. - - - Voisiko olla hätkähdyttävämpiä uutisia kuin se, että Makedonia voittaa ateenalaiset ja päättää koko Hellaan kohtalosta?” (1. Filippolaispuhe, 4.10).

Demosthenes vetoaa kuulijoiden häpeäntunteeseen ja nostaa esiin myös tärkeän sodanuhanaikaisen konseptin, vapauden, sekä sen menettämisen mahdollisuuden. Samantapaisia kaikuja näkyy myös eurooppalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa Venäjän aiheuttaman uhan suhteen Ukrainan sodan päättyessä sekä historiallisemmin Hitlerin puheissa. Hitlerin Versailles’ in rauhan muisteluun liittyy samaa retoriikkaa häpeästä (ks. myös käännöksen manipuloinnista Lindblom 2000: 97-98).

“Roskaväen häpäisemänä ja kivittäminä Saksan valtuutetut laahattiin kuin vangit - - - voittajien tuomioistuimen eteen. Ja siellä heidät pakotettiin - - - hyväksymään häpeällisin alistuminen ja riistäminen, mitä milloinkaan on tapahtunut”

Usein propagandassa esiintyykin manipuloivaa kielenkäyttöä sanaston alalta, mutta kielellisiä vaikutuskeinoja on muitakin, kuten anafora; esim. Churchill *“...we shall fight on the beaches, we shall fight on the landing*

grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender...”; ks. Nnamdi-Eruchalu 2015, myös persoonapronominien käytöstä). Sen lisäksi ohjaaminen saattaa näkyä myös non-verbaalisena: minkälaista fonetiikkaa ja prosodiaa tuottavat demokraattisen vallan edustajat, ja toisaalta itsevaltiat, joka saa pelkän turvallisuusuhan perusteella alamaiset tottelemaan käskyjään?

Lähteet

Hansen, M. H. (1993). The battle exhortation in ancient historiography. Fact or fiction? *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* H. 2. 161-180.

Lindblom, K. (2000). Kääntäminen, ideologia ja kääntämisen ideologia: kuinka Hitler vastaa Rooseveltille suomeksi? Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Nnamdi-Eruchalu, I. G. (2015). General features of war speeches. *Journal of modern European languages and literatures* 4. 93-118.

Johdanto työpajaan (Kieli ja valta (KiVa)): Kieli, valta ja propaganda: pohdintoja diskursiivisista keinoista vallan rakentamisessa

Sami Honkasalo (Helsingin yliopisto), Seppo Kittilä (Helsingin yliopisto) & Chingduang Yurayong (Helsingin yliopisto)

Tutkimme esitelmässämme erilaisia vallankäytössä esiintyviä kielellisiä keinoja. Kieli, vallankäyttö ja auktoriteetti linkittyvät toisiinsa, näkyen vahvasti esimerkiksi sota-ajan uutisoinnissa, propagandassa ja poliittisessa manipuloinnissa. Kriisitilanteissa korostuu kärkevä kielenkäyttö. Propagandaa on Ukrainan sotaankin liittyen tutkittu paljon (esim. Bergman & Hearn-Branaman 2024). Propagandan lisäksi keskitymme siihen, minkälaista kielenkäyttö eri tasoillaan on muissakin akuuteissa kriisitilanteissa. Esimerkiksi, pyritäänkö tiettytyyppisellä kielenkäytöllä ennemminkin luomaan uskoa omaan voittoon tai varaudutaanko sillä omaan tappioon, joka seuraa siitä, että 'meitä' vastaan on tehty väärin. Esimerkkinä tällaisesta kriisidiskurssista on *Don't Thai to me* Kambodžan ja Thaimaan konfliktissa (Chutintaranond & Yurayong 2026).

Kiinnostavaa on myös, eroavatko manipulointikeinot toisistaan esimerkiksi demokratioissa ja autoritäärisissä kulttuureissa. Tässä merkittävää on muun muassa se, millä tavalla syyllisiä haetaan ja halutaanko esimerkiksi tietty asia esittää omana saavutuksena vai ennemminkin toisen syynä, johon meillä ei ole omaa vaikutusvaltaa. Mikä on tässä valtion tai yleisesti johtajan rooli; onko se taistelemassa vääryyttä ja (joskus keksittyä) vihollista vastaan vai keskitytäänkö omiin vahvuuksiin ja vihollisen heikkouksiin? Toisin sanoen: liioitellaanko omia saavutuksia ja halutaan sitä kautta saada vihollinen näyttämään heikommalta? Yurayong ym. (2025) huomasivat Keski-Aasian kieliä käsittelevässä tutkimuksessaan, että esimerkiksi frekvenssiadverbejä (esim. *aina; ei koskaan*) voidaan hyödyntää vallankäytön ja auktoriteetin välineinä diskurssissa. Tämä on hyvin

luonnollista, koska joko vähättelemällä (*ei koskaan*) tai liioittelemalla (*aina*) asioita voimme antaa niistä mieleisemme kuvan, joka ei välttämättä vastaa totuutta, mutta joka on helpompi myydä samalla tavalla ajatteleville. Tämän tyyppisessä liioittelussa tai vähättelyssä jää helpommin huomiotta se, että itse asia saattaa olla totta, mutta propagandalle tyypillisesti asia esitetään kärjistäen, mikä vie huomion vastaesimerkeiltä.

Lähteet

Bergman, T. & Hearn-Branaman, J. O. (toim.) (2024). *Media, dissidence and the war in Ukraine*. London: Routledge.

Chutintaranond, T. & Yurayong, C. (2026, painossa). 'Don't Thai to Me': A critical discourse and linguistic analysis of border crisis in the Cambodia-Thailand armed conflict. *Media, War & Conflict*.

Yurayong, C. Honkasalo, S. & Kittilä, S. (2025). Frequency adverbs and authority of knowledge in Altaic languages of Central Asia. *Proceedings of the 17th Seoul International Altaistic Conference*. Seoul: The Altaic Society of Korea. 79–114.

Encoding agency and perspective in Sgaw Karen news reporting on the Myanmar conflict

Richard Kerbs (University of Helsinki)

This study examines how agency is linguistically encoded in Sgaw Karen news reporting of violent events involving the Burmese junta and Karen armed forces. While critical discourse approaches have examined agency representation in major languages such as English and Burmese, comparatively little is known about how these processes operate in lesser-known languages such as Sgaw Karen, a Tibeto-Burman language spoken in Burma and Thailand. The research aims to describe and explain the linguistic means by which Sgaw Karen journalists encode or suppress agents in clauses referring to acts of violence, thereby revealing how grammatical structures participate in the construction of stance.

Three questions guide the analysis: (1) How is agency realized and distributed in the Sgaw Karen reporting of conflict events? (2) Are agents associated with the Burmese junta more frequently expressed as full noun phrases than those representing the Karen side? (3) What grammatical and discourse strategies—such as passivization, genericisation, nominalization, agent omission, or topicalization—are used to obscure or emphasize agency? The study draws on a corpus of Sgaw Karen news texts published between 2018 and 2025 by community media outlets and is underpinned by van Leeuwen's (2008) model of social actor representation.

Preliminary results confirm the hypothesis that agents representing the Burmese military tend to be overtly encoded with referential specificity, whereas agents representing Karen actors are often backgrounded. The results also suggest that speakers primarily manipulate agency through information structure, replacement with generic pronouns, and lexical choice.

By focusing on a less-described language, this study contributes to typological and functional linguistic research on agency and transitivity, while also illustrating how grammatical choices interact with broader processes of stance-taking and narrative alignment in news discourse. Future work will extend the analysis to Burmese-language news sources, enabling a cross-linguistic investigation.

Sources

van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press.

Huomioita Ruotsin, Suomen ja Naton yhteistyöstä ennen maiden liittymistä Natoon

Hanna Laitinen (Helsingin yliopisto)

Keväällä 2022 Venäjän aloitettua laajamittaiset sotatoimet Ukrainassa Ruotsi ja Suomi päättivät hakea Naton jäsenyyttä. Prosessista uutisoi myös Venäjän valtiollinen uutistoimisto Tass, joka julkaisi sivustollaan 13.–18.5.2022 kolme samantyyppistä uutisartikkelia Ruotsin ja Suomen tiestä kohti Natoa. Kaksi ensimmäistä uutista – Ruotsia ja Suomea koskevat erillisartikkelit – on julkaistu sivustolla ennen maiden Nato-hakemuksia, mutta viimeinen molempia maita käsittelevä koonti on julkaistu hakemusten jättämisen jälkeen. Viimeinen uutinen on ainoana näistä kolmesta edelleen löydettävissä sivustolta.

Tässä esitelmässä tarkastelen, miten Tass konstruoi kolmessa uutistekstissä Ruotsin ja Suomen yhteistyötä Naton kanssa 1990-luvulta lähtien, kuka toimii ja miten. Huomion kohteena ovat erot ja yhtäläisyydet etenkin Ruotsia ja Suomea käsittelevissä erillisartikkeleissa sekä se, mitä koontiin on valittu. Analyysissä hyödynnän versioanalyysiä (esim. Perrin 2013), systeemis-funktionaalista kieliteoriaa (Halliday 2004) sekä tekstin- ja diskurssintutkimuksen periaatteita esimerkiksi

sanastoon ja rakenteisiin liittyviä valintoja kuvatessani (ks. esim. Haapanen 2017; Pietikäinen & Mäntynen 2019).

Analyysi osoittaa, että Ruotsin ja Suomen toimijuudet esitetään ristiriitaisessa valossa. Toisaalta nämä valtiot sallivat Naton houkuttelun ja ovat osa ”itsestään tapahtumisen prosesseja” (ks. Heikkinen 1999), mutta toisaalta ne toimivat myös aktiivisesti. Nato toimii taustalla. Ruotsi ja Suomi näyttäytyvät Tassin uutisissa varsin samankaltaisina, mutta niiden toimijuuksien rakentamisessa on pieniä eroja. Suomi esitetään jossain määrin yllätyksellisempänä kuin Ruotsi. Tulokset ovat linjassa aiemman tutkimukseni kanssa, joka tarkasteli samaa aineistoa pääosin samojen metodien avulla, mutta huomion kohteena olivat Ruotsin ja Suomen Nato-päätökset ja maiden historialliset puolueettomuuden taustat (Laitinen 2025). Tulokset vahvistavat näkemyksiä siitä, että TASS edustaa uutisoinnissaan Venäjän valtion näkökulmaa (ks. esim. Watanabe 2017). Tämä näkyy etenkin siten, että Ruotsi ja Suomi representoidaan yhtäältä Naton ja Yhdysvaltojen kiinnostuksen kohteina ja toisaalta aktiivisina toimijoina. Aktiivisuus Venäjän läheisyydessä saattaa venäläisen itseymmärryksen mukaan vaarantaa Euroopan turvallisuutta. (esim. Smirnov 2023.)

Lähteet

- Haapanen, L. (2017). *Quoting Practices in Written Journalism*. Academic dissertation. Helsinki: University of Helsinki. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2952-9>
- Halliday, M. A. K. (2004). *An Introduction to Functional Grammar*. 3. painos, revised by Christian M. I. M. Matthiessen. London: Arnold.
- Heikkinen, V. (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Väitöskirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laitinen, H. (2025). Ruotsi ja Suomi toimijoina suhteessa Natoon: lingvistisiä huomioita. *Idäntutkimus*, 32 (4), 34–50. Saatavissa: <https://journal.fi/idantutkimus/article/view/163471>
- Perrin, D. (2013). *The linguistics of newswriting*. Amsterdam: John Benjamins. Saatavissa: <https://doi.org/10.1075/aals.11>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Smirnov, P. J. (2023). Vstuplenie Finljandii i Švetsii v NATO: Geopolititšeskije posledstvija dlja pozitsionirovanija Rossii v Baltijskom regione. – *Baltijski region*, 15 (4), 42–61. Saatavissa: <https://balticregion.kantiana.ru/jour/5426/44931>
- Watanabe, K. (2017). Measuring news bias: Russia’s official news agency ITAR-TASS’ coverage of the Ukraine crisis. *European Journal of Communication*, 32 (3), 224–241. Saatavissa: <https://doi.org/10.1177/0267323117695735>

”Vetoamme teihin, Vladimir Vladimirovič” – Kirjeitä vallalle sosiaalisen median aikakaudella

Max Wahlström (Helsingin yliopisto)

Kun Suomessa keskustellaan venäläisten tuesta Ukrainan sodalle ja Putinin hallinnolle, näkyy usein turhautuminen siihen, miksi mikään ei saa venäläisiä barrikadeille. Venäläisen kansalaisyhteiskunnan tutkimus on usein keskittynyt suurkaupunkien vastakulttuureihin, julkiseen poliittiseen oppositioon ja sen toimintamahdollisuuksiin tai muuten näkyviin toimijoihin, ja kuvamme ”tavallisesta” venäläisestä poliittisena subjektina ja toimijana on varsin puutteellinen. Tämä tutkimus tarkastelee vetoamusvideoita presidentille, yhtä kansalaisyhteiskunnan ilmentymää yhä autoritaarisemmaksi ja tiukemmin kontrolloiduksi muuttuvalla Venäjällä. Otsikossa oleva lainaus on tälle genrelle tyypillinen, kaavamainen aloitusrepliikki.

Tarkastelen tavallisten ihmisten ja ruohonjuuritason yhteisöiden sosiaalisessa mediassa julkaisemia vetoamusvideoita pyrkien kuvaamaan niiden muodostaman genren (lajin). Tekstilajitutkimuksen osalta multimodaaliset lajit eivät ole järkeä paljon tutkittuja, mutta myös niistä on kirjoitettu jonkin verran (esim. Mikkonen 2012) ja käytännön tekstilajitutkimuksessa kuvataan säännönmukaisesti myös muita modaliteetteja kuin pelkkää tekstiä. Lisäksi lähestymistapaa puoltaa se, että videoiden vetoomukset ovat usein ääneen luettuja tekstejä.

Keskeinen väite tässä tutkimushankkeessa on, että tämä genre jatkaa kirjeitä vallalle (*pis'ma vo vlast'*) -nimellä tunnettua traditiota. Näitä kirjeitä on tutkittu eniten Stalinin diktatuurin ajalta, mutta käytäntö korkeimpaan auktoriteettiin vetoamisessa ohittaen alemman tason johtajat ja komentoketjut on vanhempi. Tämän tradition juuret voidaan nähdä puolestaan 1500-luvulle juontavien tsaarille tai paikallisille mahtihenkilöille osoitetuissa vetoomuskirjeissä (ven. *čelobitnye*). Laajempaa ilmiötä on lähestytty tutkimuksessa muun muassa sosiologian, oikeustieteen ja aatehistorian risteyskohdista (ks. esim. Bogdanova 2021).

Esitän väitteenäni, että vetoamusvideoilla voidaan nähdä olevan riittävästi jaettuja piirteitä, jotta ne voidaan tunnistaa omaksi lajikseen. Lajin sisällä voidaan kuitenkin erottaa myös päämääriltään eroavia viestejä tai tulkinnasta riippuen sisargenrejä. Tunteisiin vetoavien ja koettuihin vääryyksiin oikaisua hakevien viestien rinnalla nähdään presidenttiä mielisteleviä tai uskollisuutta julistavia viestejä. Videotyypit muistuttavat Stalinille osoitettujen kirjeiden tyyppejä: vetoomukset, mielistelevät ”aloitteet”, lojaalisuuden ilmaisut ja ilmiannot (ks. Savin 2016). Presidentille

osoitettuun videovetoomukseen turvautuminen ja niiden saama muoto kertovat tavallisten kansalaisten kokemuksesta vaikutusmahdollisuuksiensa rajallisuudesta.

Lähteet

Bogdanova, E. (2021). *Complaints to the authorities in Russia: a trap between tradition and legal modernization*. Joensuu: University of Eastern Finland.

Mikkonen, K. (2012). Multimodaalisuus ja laji. Teoksessa *Genre-analyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*, 296–308. Gaudemus.

Savin, A. I. (2016). Pis'ma vo vlast' kak specifičeskaja forma političeskoj adaptacii sovetskih graždan v 1930-e gody. *Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo universiteta*. Serija: istorija, filologija 15(8). 133–145.